

土耳其语时文教程

(二)

编者：韩智敏

中国人民解放军外国语学院一系

二〇〇〇年五月

Bir yıllık tedavi masraflarının 10 bin dolar (yaklaşık 800 milyon TL) aşması ve AIDS hastalarının onda dokuzunun gelişmekte olan ülkelerde yaşaması kamuoyunun sevincine gölge düşürüyor.

AIDS Tedavisinde Pahav Umut

Çeviri Servisi - Yüzyılımızın vebası olarak tanımlanan AIDS, 1980' li yılların başında ilk kez adını duyurmaya başladığı zaman insanlar ne büyük bir felaketle karşı karşıya olduklarını henüz bilmiyordu.

Aradan geçen 15 yıl zarfında hastalık, yeryüzünde yaklaşık 7 milyon insanın bağışıklık sisteminin çökmesine yol açtı. 4.5 milyon kişi de zatürree veya soğuk algınlığı gibi sağlıklı bir bağışıklık sisteminin baş edebileceği türden sıradan hastalıklara yenik düşerek öldü. Bu arada 19 milyon insanın da taşıyıcı olduğu, ancak hastalığın belirtilerinin henüz ortaya çıkmadığı bildiriliyor. Birleşmiş Milletler'in tahminlerine göre 2000 yılında 11 ile 14 milyon kişiye virüs bulaşacak.

Haftalık The Economist dergisinde yer alan yazıda bugüne dek AIDS karşısında çaresiz kaldıklarını gizlemeyen bilim

adamlarının, son günlerde birkaç ilacın karşımıyla elde edilen yeni bir tedavi yönteminden umutlu oldukları belirtiliyor. Söz konusu ilaç kokteylinin hastalığa yol açan HIV mikrobunu bastırarak, bağışıklık sisteminin çökmesine engel olduğu ileri sürülüyor.

Time dergisi de son sayısında AIDS tedavisinde izlenen son gelişmelere değinerek, yeni ilaç kokteyli ile tam şifaya kavuşmuş AIDS'li hastalardan örnekler veriyor. Önceden birbirinden bağımsız olarak kullanılan AZT, 3TC ve protin parçalayıcı enzim inhibitörlerinin ortak çalışması sonucu virüsün üremesi ve çoğalması durdurulurken, virüsün mutasyona uğraması engelleniyor. New York'ta bulunan Aaron Diamond AIDS Araştırma Merkezi doktorlarından David Ho, bu tedavinin virüsün vücuda girmesinden sonra birkaç ay içinde başlanması durumunda HIV'in tümüyle yok edilebileceğini ileri sürüyor. Bileşek tedavinin yan etkilerini de göz ardı etmeyen bilim adamları zaman içinde bu dezavantajların da giderileceğini bildiriyor.

Bilim adamları gelecek hafta Kanada'nın Vancouver kentinde toplanacak olan 11. Uluslararası AIDS Konferansı'na hazırlanırken doktorlar ve hastaların ilk kez bu kadar umutlu oldukları izleniyor. Öyle ki bazı doktorlar söz konusu ilaç kokteylinin kısa süre içinde yaygın bir biçimde devreye sokulacağını kaydediyorlar. Ancak tedbiri elden bırakmayan bilim adamları, uzun süren bir deneme aşamasından geçmeden

ilacın yararları üzerine konuşmanın yanıltıcı olabileceğini kaydediyorlar.

İlacın daha uzun ve daha yaygın klinik deneylerden geçerek yararının kanıtlanması durumunda AIDS hastaları ve virüsü taşıyanlar rahat bir soluk alabilecekler. Bilim adamları bir kez daha pozitif biliminin zaferini kutlayacaklar.

The Economist'te yer alan yazıda bu "pembe tablo"nun uygulama aşamasında bu kadar olumlu seyretmeyebileceğine dikkat çekiliyor. Bir yıllık tedavi masraflarının 10 bin doları (yaklaşık 800 milyon TL) aşması ve AIDS hastalarının onda dokuzunun gelişmekte olan ülkelerde yaşaması kamuoyunun sevincine gölge düşürüyor. Üretim teknolojisindeki gelişmeler ve seri üretime geçme durumunda ilacın fiyatı düşebilir. Ancak araştırma giderlerinin milyonlarca doları aştığı AIDS tedavisinde ucuz ilaç olasılığı şimdilik ufukta görünmüyor.

Tedavi yolunda izlenen olumlu gelişmelere karşın yoksul AIDS hastaları, tedavi masraflarını karşılayamayacaklarını düşünüp umutsuzluğa kapılıyorlar. Zengin ülkeler tedavi konusunda önceliği kendi vatandaşlarına tanıyıp yoksul ülkelerdeki hastaların ölümüne seyirci kalma yolunu tercih edebilirler.

Bu durumda dünya kamuoyunun sert tepkilerinden çekinen ABD ve Avrupa ülkeleri, ilaç yardımını yoksul ülkelere yapılan dış yardım çerçevesinde ele alabilirler. Bir hastanın tedavi masrafının 10 bin doları aştığı bir ortamda 20 milyon yoksulun

tedavisinin ne denli büyük bir servete mal olacağını hesaplayan zengin ülkeler, sıtma gibi tedavi masrafları düşük maliyetli girişimlere öncelik vererek, daha fazla insanın kurtarılacağını ileri sürüyorlar.

Öte yandan ABD gibi ülkelerde eşcinsellerin oluşturduğu lobiler, AIDS araştırmalarına öncelik verilmesi doğrultusunda uyguladıkları baskıyı her geçen gün arttırıyorlar.

Uzmanlar bu koşullarda AIDS ilacının kısa zamanda bulunacağından eminler. Ancak bilimin nimetlerinden zenginler kadar yoksulların da yararlanıp yararlanmayacağı henüz bilinmiyor.

Cumhuriyet

4 Temmuz 1996

Uzmanlar fındığın içindeki yağın yüzde 80-90'ını kalp ve damar hastalıklarında koruyucu etkisi olan "oleik asit" in oluşturduğunu belirtiyor.

Kolesterole Karşı Etkili İlaç:

Günde bir avuç fındık

İstanbul Haber Servisi - Bugüne kadar yağlı bir besin olduğu için şişmanlatıcı özelliğiyle tanınan fındığın, kalp hastalıklarına yol açan kolesterolü düşürdüğü bildirildi. Uzmanlar, fındığın içindeki yağın yüzde 80-90'ını kalp ve damar hastalıklarında koruyucu etkisi olan "oleik asit" in oluşturduğunu belirterek "Sağlıklı beslenme için her gün bir avuç fındık yenmelidir" dediler.

İstanbul Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi ve TÜBİTAK tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen çalışmada, fındığın kalp ve damar hastalıklarına neden olan kolesterolü düşürdüğünü saptandı.

19 yüksek kolesterolü hasta üzerinde 75 gün süreyle fındığın metabolizma üzerindeki etkilerini araştıran uzmanlar, sonuçları dün Conrad Oteli'nde düzenledikleri bir toplantıyla

açıkladılar.

Türkiye’de yıllık 500 bin ton fındık üretildiğini ve yüzde 70’ lik bir payla dünyada birinci sırada yer aldığımızı belirten uzmanlar, fındığın ekonomik yararının yanında beslenmedeki etkisine de dikkat çektiler. Fındığın özellikle E, B1 ve B2 vitaminlerini içerdiğini belirten uzmanlar, şunları söylediler:

“Fındığın içerdiği yağın yüzde 90’ ını doymamış yağ asidi olan oleik asit oluşturmaktadır. Son yıllarda yapılan çalışmalarda, oleik asitin kanda kolesterolün yükselmesini önlediği ve böylece kalp, damar hastalıklarına karşı koruyucu etki gösterdiği saptanmıştır. Nitekim bizim yaptığımız çalışmada oleik asit içeriği çok yüksek olan fındığın kolesterolü düşürücü etki yaptığını saptamış bulunuyoruz.”

Enerji değeri yüksek bir besin maddesi olan fındığın içeriğinde “yüzde 19.65 protein, yüzde 62.6 yağ, yüzde 11.90 karbonhidrat, B1, B2 ve E vitaminleri (ortalama 30 miligram E vitamini içeren 100 gram fındık, günlük gereksinimin 3 katını karşılıyor), kan yapımında önemli rolü olan demir, kemik ve dişlerin yapımı için gerekli olan kalsiyum ve magnezyum, büyüme ve cinsiyet hormonlarının gelişmesinde rol oynayan çinko” bulunuyor.

Uzmanlar, 19 hasta üzerinde fındığın kolesterolü düşürücü etkisini saptamak amacıyla yaptıkları araştırmada, hastalara

yüksek karbonhidratlı diyet ve fındık içeren diyet uygulandığını belirttiler. Araştırma sonuçlarına göre, fındıkla zenginleştirilmiş diyet uygulaması sırasında, total kolesterolün yüzde 12, kalp ve damar sistemi için risk oluşturulan LDL kolesterolün yüzde 26.2, Apoprotein B'nin yüzde 7.5 oranında düşüyor, ateroskleroz açısından koruyucu etkisi olan HDL kolestrolün yüzde 8 ve Apoprotein A-I'in yüzde 28 oranında yükseliyor. Yine yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, kan şekeri ayarında düzeltiliyor. Kilo artışı ise olmuyor.

Fındığın içeriğindeki zengin maddelerle kalp ve damar hastalıkları kadar kansere de olumlu etkileri bulunduğunu belirten uzmanlar, "Bu bulgular çerçevesinde daha sağlıklı bir yaşam potansiyeline sahip olabilmek için toplumumuzda başta büyüme çağındaki çocuklar olmak üzere tüm bireylerin fındık tüketimini arttırmasında yarar görülmektedir" dediler.

Cumhuriyet

4 Temmuz 1996

ALİŞTIRMALAR:

I. Aşağıdaki cümleleri Çinceye çeviriniz:

1.Yüzyılımızın vebası olarak tanımlanan AIDS, 1980' li yılların

başında ilk kez adını duyurmaya başladığı zaman insanlar ne büyük bir felaketle karşı karşıya olduklarını henüz bilmiyordu.

2. Üretim teknolojisindeki gelişmeler ve seri üretime geçme durumunda ilacın fiyatı düşebilir.
3. Öte yandan ABD gibi ülkelerde eşcinsellerin oluşturduğu lobiler, AIDS araştırmalarına öncelik verilmesi doğrultusunda uyguladıkları baskıyı her geçen gün arttırıyorlar.
4. Türkiye'de yıllık 500 bin ton fındık üretildiğini ve yüzde 70'lik bir payla dünyada birinci sırada yer aldığımızı belirten uzmanlar, fındığın ekonomik yararının yanında beslenmedeki etkisine de dikkat çektiler.

II. Aşağıdaki sorulara cevap veriniz:

1. AIDS tedavisindeki pahalı umut nedir?
2. AIDS tedavisindeki umut hakkında kamuoyunun sevincine niçin bir gölge düşürülüyor?
3. Fındık neden insanların sağlığına yararlıdır?

YENİ KELİMELER

bağışıklık sistemi	免疫系统
zatürree	肺炎
soğuk algınlığı	伤风, 感冒
karşım	合剂, 混合物

kokteyl	混合物, 鸡尾酒
-e değinmek	谈到
şifa	治愈, 痊愈
protin, protein	蛋白质
enzim	酶
inhibitör	阻化剂, 抑制剂
üremek	增多, 繁殖
mutasyon	变化, 转变
göz ardı etmek	掩饰, 掩盖
dezavantaj	不利因素, 损害
klinik	门诊所, 医院
pozitif	实证的, 实事求是的
seri üretime geçme	批量生产
servet	财富
lobi	(议院) 院外活动集团
doğrultusu	方面
nimet	幸运, 恩惠
kolesterol	胆固醇
oleik asit	油酸
metabolizma	新陈代谢
vitamin	维它命
karbonhidrat	碳水化合物
magnezyum	镁

hormon	激素, 荷尔蒙
diyet	节食, 禁食
total	全体的, 全部的
risk	冒险, 危险
ayarı	对比, 比率
bulgu	发现

40-50 milyon yıl öncesi dünyasında yaşayan en az 5000 böcek, kehribar içinde "tutuklandılar" ve oldukları gibi bugüne kaldılar.

Fosil bilimciler, genetikçiler, bu böcekleri inceleyerek ve günümüz böcekleriyle kıyaslayarak, geçirdikleri değişiklikleri saptamaya çalışıyorlar.

Kehribar içindeki gizli yaşam

RİTA URGAN

Aristo çağından beri, içindeki böcekler, tüyler ve minik sürüngelerin güzelliğinden ötürü kehribarın özel bir yeri ve değeri vardır. Eski düşün adamları kehribarın ağaçların reçinesinden oluştuğunu biliyorlardı. Yunan söylencesinde ceza olarak ağaca dönüştürülen üç kızkardeşin kehribar gözyaşları döktüğünden söz edilir, Daha sonraki yıllarda bilim adamları kehribarın içindeki bu böcek, kurbağa, akrep, hatta mantarların olağanüstü güzelliğinden büyülenmekle kalmış, bu fosillerin değerli bir bilgi kaynağı olduğu gerçeğine sırt çevirmişlerdir.

Fosilleşmiş reçine içindeki bu yaratıklar eski çağ yaşamına

ışık tutabilir. Böceklerin yumuşak içorganları kehribarda eşsiz bir fosilleşme sonuncunda bozulmadan korunmuştur. İçindeki çok sayıda ve türde böcek de kehribarın oluştuğu çevre konusunda bize bir ipucu vermektedir.

Kehribar öyle son kerte ender bulunan birşey değil; dünyanın hemen hemen her köşesinde kehribar bulunabilir. 310 milyon yıl öncesinden kalan kayalar arasında raslanabildiği gibi, günümüzde de oluşumunu sürdürmektedir. Günümüzde bilinen en önemli kehribar kaynakları Baltık Denizi çevresinde ve Dominik Cumhuriyeti'nde yer almaktadır. Bilim adamları bu kaynakların eski ormanlık alanların bir yerle edilmesinden oluştuğuna inanmaktadır. Bunlara göre böylesi büyük miktarlarda reçine ancak çok "büyük bir felaket" sonucu üretilmiş olabilir. Yüzyılımızın sonlarına doğru, Hugo Wilhem Conwentz adında bir araştırmacı kehribarın oluşumunu, yoğun bir reçine üretimine yol açan "suksinosis" hastalığının hemen hemen her ağaçta görüldüğü üçüncü zamana bağlıyor.

Ancak reçine üretimini bir hastalık ya da olağanüstü duruma bağlamaya hiç gerek yok; zira günümüzdeki kimi ağaç kehribar oluşumuna olanak tanıyacak miktarda reçine üretebiliyor.

Örneğin, Kafkaslar'ın güneyinden başlayan bir alanda ağaçlar her bir metreküp toprağa karşılık yaklaşık 200 gram kehribar üretiyor. Okaliptüs ve psödotsuga ağaçları, kehribar kaynakları olmamalarına karşın, yılda 45-60 litre reçine

retmektedir. Zaire'de bu yüzyıl içindeki vermek yapmda kullanılan kopal üretimi de aēaların rettiēi reēine miktarı ile ilgili bir baēka kanıt sayılıyor.

Kopal, reēineden elde edilmekle birlikte kehribar gibi fosilleēmiē deēil ve genellikle 100 yıldan az bir süre içinde oluēuyor. Boya ve vernik yapımında kullanılan bu maddeye bir zamanlar büyük bir istem vardı; yalnızca 1935 yılında ormanlardan 18 milyon kilo kopal retilmiē ve kaynakların tükenmez olduēu belirtilmiēti.

Tropikal Kaynaklar

Günümüzde reēineli aēaların en yoēunlukta olduēu yerler tropikal bölgedir. Amazon yaēmur ormanlarındaki aēaların yaklaēık 845'i reēine ya da kauçuk hammaddesi olan lateks üretebilen türden. Bu nedenle kehribar yataklarının tropikal bölgelerde toplanm olması hiç ēaēırtıcı deēil. Smithsonian Enstitüsü'nde bulunan brodzinsky-Lopez Pena kehribar koleksiyondaki kehribarlar 40 milyon yıl önce oluēmuē ve 5000'i aēkın böcek içeriyor. Bu böcekleri, ılıman iklim ormanları, tropikal bölge yaēmur ormanları, farklı yükseklikteki ayır ve otlaklar gibi günümüzün eēitli çevrelerinden topladıēım böceklere kıyasladıēımda en yakın örneklerin tropikal yaēmur ormanlarının bulunduēu nemli ortamlardan elde edilenler olduēunu gördüm.

Fosilleşme sürecinde genellikle organik maddelerin yerini organizmanın biçimini koruyan ancak oluştuğu maddeyi koruyamayan mineraller almaktadır. Buna karşılık kehribarda böceklerin hem biçimsel hem de yapısal açıdan özgünlüklerini korudukları görülmektedir. Bu açıdan yaklaşıldığında, kehribar, kendisini çevreleyen reçine polimerizasyona uğrayıp değişmekle birlikte, bir fosil değildir.

Mikroskop Altında

Ancak bu bilginin kesin olup olmadığı belli değildir. Elektronik mikroskopla inceleme bir türün yüzeyindeki ayrıntıları ortaya çıkarttığından, ilke olarak bir böcek fosili birçok ince dilimlere ayrıldığında o böceğin iç anatomisiyle ilgili verecektir. Ama uygulamada fosil bölünürken dağıldığından, bir yan kesit alınarak böceğin bedenini kesmek yoluna gidilmiştir. Böylece ortaya birçok yan kesit çıkmakla birlikte, böceğin yumuşak olan birçok bölgesi saklı kalmaktadır. Bu nedenle iki yönetimin birleştirilmesi şimdilik en akılcı yaklaşım sayılmakta, bize Dominik kehribarın devinimi, sindirim, solunum ve sinir sistemi ile ilgili bilgi sunmaktadır.

Bu bilgilerden edinilen veriler bize 40 milyon yıllık bu böceğin çiğneme devinimini denetleyen bölümünün şimdi bile korunduğunu ortaya koydu. Bu bölüm böceğin, benzer türleri gibi,

hafif beslendiğini ve büyük olasılıkla mantar ve çürümüş bitkiler yediğini gösteriyor.

Gözeden de küçük ayrıntıların bile korunduğu kehribarda 40 milyon yıl öncesine ait uçmaya yarayan kas dokusunun bozulmamış olduğu görülüyor.

Böceğin bir bölümü bize göğüs bölgesinin tam bir görünümünü vermekte, aynı zamanda bakışık iki uçuş kası da iç ermektedir. Bunun dışında solunumun gerçekleşmesine yarayan birçok boru da göze çarpmaktadır. Bu soluk boruları yaşam süresince aldıkları konumu korumuş.

Bu tür ayrıntılar böceğin evrimine ışık tutması ve uçuş gibi bedensel değişimlerin izlenebilmesi açısından önemli. Üçüncü zamanda oluşan uçuş kasının farklı böcek türlerine çeşitli evrimlerden geçtiği sanılıyor.

Kehribarda böylesi olağanüstü fosillerin oluşmasına yol açan nedir? Kehribarın oluşmasına yarayan reçine, ağacın savunma düzeneğinin bir parçası olup kendisine zarar verecek mantar ya da bakterilerin uzak tutulmasına yarar. Reçinenin yapışkan ve antibiyotik özelliği bu maddeye koruyucu bir işlev kazandırır.

Reçinenin koruyucu özelliği eski Mısır belgeleriyle de kanıtlanmış mumyalarda reçine kullanılmış. Ama reçinenin koruyucu özelliğine ışık tutan en somut ipuçları günümüz böceklerinin çürümüş bedenlerinin incelenmesi sonucu elde

edildi. Bu yüzyılın başlarında araştırmacılar sımsıkı mühürlemenin bu konuyu aydınlatmada etkili olacağını ileri sürdü. Bu görüşün kanıtlanması için kloroformda öldürülmüş kelebekleri bekletmeden, hava ve su sızdırmayacak biçimde balmumuyla sımsıkı mühürleyerek çürümelerini izlemeye koyuldum. Ancak iki hafta sonra kelebeğin iç dokularının tümünün pis kokulu parçalara dağıldığını gördüm. Demek ki, sımsıkı mühürlemenin dışında koruyucu başka etmenler söz konusuydu.

Kesilip Kurutulmuş

Suyu alınmış sinekler daha iyi korunmuştu. Dominik kehribarında korunmuş en az 40 milyon yıllık bir sineğin uçuş kası, ette ve yaralarda yumurta bırakan bir tür çağdaş sineğin suyu alınmış dokusuna özdeş bir yapı sergilemektedir. Her iki durumda da ölümden sonra mitokandriya da karşılıklı zararların olduğu görülmüştür. Öteki koruma yöntemlerinin hiçbiri bu ayrıntılı özellikleri ortaya koyamamıştır.

Mısır mumyaları ve kehribarın olağanüstü bir biçimde koruma özelliği büyük bir olasılıkla reçinenin suyunun alınması ve antibiyotik özelliklerinin bir araya gelmesinden kaynaklanmaktadır. En nitelikli mumyalarda beden reçineye batırılmış bandajla sarılmadan natron adı verilen bir tür suyu alınmış tuzla kaplanmıştır.

Kehribar fosillerinin fosil kayıtlarındaki boşluklara da